

ALLAH'IN VARLIĞI VE BİRLİĞİ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikramı, hem dünyada, hem ahirette üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak iki cihanda sizi sevindirsin, bahtiyar eylesin...

a. Allah'ın Birliği

Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 163. ayet-i kerimesine gelmiş bulunuyoruz. Bu ayet-i kerime ve bundan sonraki 164. ayet-i kerime üzerinde yapmak istiyorum sohbetimi... Önce bu iki ayet-i kerimenin mübarek metinlerini okuyalım! *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

وَالْهُكْمُ إِلَهٌُ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

(البقرة: ١٦٣)

(*Ve ilâhüküm ilâhün vâhid, lâ ilâhe illâ hüve'r-rahmânü'r-rahîm.*) (Bakara, 2/163)

Ondan sonraki biraz uzunca... *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ
مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ
كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ
بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

(البقرة : ١٦٤)

(Inne fî halkı's-semâvâti ve'l-ardı va'htilâfi'l-
leyli ve'n-nehâri ve'l-fülki'lletî tecrî fi'l-
bahri bimâ yenfeu'n-nâse ve mâ enzela'llâhu
mine's-semâi min mâin feahyâ bihi'l-arda
ba'de mevtihâ ve besse fîhâ min külli dâbbetin,
ve tasrîfi'r-riyâhi ve's-sehâbi'l-müsehhari
beyne's-semâi ve'l-ardı leâyâtin li-kavmin
ya'kılûn.) (Bakara, 2/164) Sadaka'llâhu'l-
azîm.

Birinci ayet-i kerime kısa. Rabbü'l-âlemîn,
Tebâreke ve Teâlâ Mevlâmız buyuruyor ki:

(Ve ilâhüküm ilâhün vâhid) “Ve sizin ilâhınız
tek bir ilâhtır. (Lâ ilâhe illâ hû) Ondan başka
hiç bir ilâh yoktur, sadece o vardır. (Er-
rahmânü'r-rahîm.) O Rahmân ve Rahîm'dir.”
(Bakara, 2/163)

Bu ayet-i kerimenin sebab-i nüzûlü hakkında
buyruluyor ki: Kureyş'in İslâm'a karşı olan
kâfirleri dediler ki:¹

يَا مُحَمَّدُ صِفْ لَنَا رَبَّكَ وَانْسِبُهُ

(*Yâ muhammed, sıf lenâ rabbeke ve'nsübhü*)
“Ey Muhammed, bize Rabbini vasfeyle, onun evsafını bize söyle!” dediler.

Bu *nesebe-yensübü*; sevilenin güzel evsâfını saymak mânâsına. Hattâ şiirin, kasidenin böyle konuya geçen kısmına da *nesîb* deniliyor. Yâni, demiş oluyorlar ki Kureyşliler: “Anlat bakalım, senin Rabbin ne sıfatlara sahiptir? Onu metheyle bakalım, evsafını söyle!” dediler. Onların bu istekleri üzerine bu ayetler nâzil oldu.

Onlar müşrik oldukları için putlara tapıyorlar, 360 tane put doldurmuşlar Kâbe-i Müşerreffe'ye. Her kabilenin bir putu var, herkesin evinde bir put var. Elleriyle yaptıkları putlara tapınıyorlar.

Bu ayet-i kerime ve *Kul hüva'llàhu ehad* Sûresi inmiş. *Kul hüva'llàhu ehad* Sûresi de, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığının, birliğinin ve evsâfının neler olduğunu anlatan ayetlerden oluşuyor.

Burada buyruluyor ki: (*Ve ilâhüküm ilâhün vâhid*) Bütün insanların, bütün zevi'l-ukûlun; bu ayet-i kerimeyi duyup anlayacak şartta ve sıfatta olan herkesin dinlemesi gereken, muhatap olarak kulak vermesi gereken bir hitâb-ı ilâhî:

“—Ey insanlar, ey mahlûkât, ey yaratıklar! Sizin ilâhınız, rabbiniz, mâbudunuz tek bir ilâhtır!”

¹ İbn-i Adiy, *el-Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.252; Beyhakî, *el-Esmâ' ve's-Sıfât*, c.II, s.148, no:596; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Yâni şerîki, nazîri, ortağı yoktur. İki tane değildir. Hayır tanrısı, şer tanrısı, karanlık tanrısı, aydınlık tanrısı; bunların hepsi, aynı görünüşü başka yönlerden görünce farklı sanmak gibi çarpık düşünceler...

İşte maalesef Zerdüştiler, İranlılar, Sâsânîler, İran'daki eski kadim milletler böyle iki tanrı düşünmüşler. *Yezdan* ve *Ehrimen*, *Ahura-mazda* ve *Hürmüz* diye iki tanrı düşünmüşler. Bu sapık, yanlış düşünceye saplanmış kimselerin misalini vermek gerekirse, tarihten onları misal verebiliriz.

Sonra, bazıları da her varlığı tanrı sanmış. Kendisine korku uyandıran, hürmet uyandıran, endişe uyandıran, dikkatini çeken, gözünde gönlünde büyüttüğü her varlığı tanrılaştırmış, putlaştırmış. Kimisi yıldızlara, aya, güneşe tapmış; kimisi dağlara tapmış; kimisi eski kahramanlara, millet büyüklerine tapmış... Kimisi de Yunanlılar gibi, her konunun ayrı tanrısı olduğunu düşünmüş; aşk tanrısı, şarap tanrısı, harp tanrısı gibi... Hâşâ sümme hâşâ, (*Sübhâna'llâhi teâlâ, ammâ yekülû'z-zâlimûne ulüvven kebîrâ*) "Cenâb-ı Hak bunların hepsinin söylediği iftiralardan, yalanlardan, yanlışlıklardan, sapıklıklardan münezzehtir."

Kimisi, "Allah oğul edindi, Allah'ın oğlu var, Allah'ın oğlu oldu." demiş. Kimileri, "Melekler Allah'ın kızlarıdır." demişler. Bunların hepsinin yanlışlığı bu ayet-i kerime ve İhlâs Sûresi ile ortaya konulmuş oluyor. "Ey insanlar!

Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. Yâni şerîki, nazîri yoktur.” Akıl da düşünse, bunu bulabilir. Çünkü:

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا

(الأنبياء: ٢٢)

(*Lev kâne fîhimâ âlihetün illa'llâhu lefesedetâ*)
“Yerde gökte, yerin göğün yöneticisi olarak iki tane tanrı olsa, iki tane kuvvet olsa, ortalığı karıştırırlar, birbiriyle çatışırlardı.” (Enbiyâ, 21/22)

Birisinin yaptığını, ötekisi yaptırmamak isterdi. Hangisinin dediği olacak?.. Birisinin dediği olacaksa, işte güçlü olan o... O zaman iki taneye lüzum olmuyor. Böyle yalan yanlış tasavvurlar olmaz, olmuyor, olamaz. Onun için burada, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığı gayet kesin bir ifade ile bildiriliyor.

İnsanoğulları çok uzun asırlardan beri yeryüzünde yaşarken, bilgilerinin azlığından, tecrübelerinin, ilimlerinin geriliğinden, tarihte böyle yalan yanlış şeylere tapınmışlar. Öküze tapmışlar, kendi etraflarındaki bazı şeylere tapmışlar. Eskimoların beyaz ayıya taptığı söyleniyor. Hindistan'da yılanı tapanlardan bahsediliyor. Hattâ üç yüz-dört yüz tane din olduğu söyleniyor.

Kimisi Buda'ya tapıyor. Bir zamanlar aralarında yaşamış bir insan olduğunu bildikleri halde onun heykelini yapmışlar, tapıyorlar.

Hattâ bizdeki *put* sözü de, köken olarak *Buda* kelimesinden geliyor. Çünkü atalarımız onu görmüşler. O heykele taptıklarını görünce, bir misal olarak onu söylemişler. Sonra *put* kelimesi özel isim olmaktan çıkıp, cins isim olarak dilimize yerleşmiş.

Cenâb-ı Hakk'ın şeriki, nazîri yoktur. Ondan başka mâbudlar yoktur. Ay, güneş tanrı olamaz! Dağ, ova tanrı olamaz! Beyaz ayı, öküz tanrı olamaz! Bunları artık Yirminci Yüzyıl'ın insanları anlıyorlar. Bunu söylersek, rahatlıkla kabul ettirebiliriz.

Cenâb-ı Hak oğul edinmemiştir, hanım edinmemiştir. Bunlar da çok büyük iftiralar, çok yanlış şeyler. İşte onlara anlatmamız lâzım!

Dedik ki: “İki bin yılı Tevhid Yılıdır. Artık insanlar tarihteki korkunç hatâları, kendilerini mahveden hatâları; hattâ muhterem bildikleri büyüklerinin bile razı olmayacağı hatâları terk etsinler!” dedik.

Hazret-i İsâ kendisine tapılmasına razı olmaz. Kendisinin ilâh edinilmesini kendisi söylememiş. Annesinin ve kendisinin tanrı edinilmesini kendisinin söylemediği kesin. O razı değil. Hattâ bazı din büyükleri bunu kabul etmemişler, açıklamışlar.

Milâdî 325 senesinde, Kostantin İznik'te bir meclis toplamış.

Yüzlerce papaz toplanmış, çeşitli İncilleri incelemişler. Teslisi, üçlemeyi, *trinite*'yi orada çıkartmışlar. Ondan önce olmayan bir şeyi yerleştirmiş bu konsül... Kostantin'in suçu çok büyük.

Sonra, "Hayır, Allah birdir!" diyen Arius isimli papazı afaroz etmişler, dışlamışlar, bir de cezalandırmışlar. Kovmuşlar demek ki, nasıl olduysa... Demek ki, içlerinde Allah'ın birliğini söyleyen varmış.

Sonra, Amerika'da Uniteryan, yâni Allah'ın birliğini kabul eden hristiyanlar var. Müslümanlara yakın diye, bazıları onları tenkit etmişler. Müslümanların söylediği de o; Allah üç değildir, birdir. Hattâ, bazı Amerikan reisicumhurları da Uniteryan mezhebendenmiş. Ama Avrupa'da tutunamamışlar, Amerika'ya gidip, orada yerleşmek zorunda kalmışlar.

Zâten Amerika'ya, o ilk bulunduğu, göçlerin olduğu sırada, Avrupa'da tutunamayan çeşitli baskı altındaki topluluklar gitmişler. Orada özgür yaşama imkânını bulmuşlar. Her kasaba, her şehir, her bölge paylaşılmış. Oralara yerleşmişler, kendi kafalarınca yaşıyorlar.

Meselâ, Amerika'da Salt Lake City denilen bir yer var. Bazı arkadaşlar gitmiş, görmüş, oradakilerle tanışmışlar. Orada poligami dedikleri, çok kadınla evlilik serbest... İçki yasak, tütün yasak... Demek ki, çeşitli inançları orada sürdürme ortamını, hürriyet ortamını bulmuşlar, dinleri için çalışmışlar. Hâlâ da çalışıyorlar dünyanın her yerinde.

Tabii, bizim de Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığını, birliğini, işte bu ayet-i kerimede belirtilen gerçekleri anlatmamız lâzım!.. Biz haklıyız, ilim bizden yana, akıl bizden yana, mantık bizden yana... Ötekilerin yanlışlığı da, mantıksızlıkları da kesin olarak ortada... O halde, bizim vazife yapmamız kalıyor. Bunun için tabii, her türlü imkânları kullanmamız lâzım! Bu yanlış inançtaki insanlara ulaşmamız lâzım!..

Bazıları bizim arkadaşlara gelmişler, kendi dinlerine davet etmeye çalışmışlar. Bizim arkadaşlar da demişler ki:

“—Siz yanlış yapıyorsunuz. İyi bir şey yapıyoruz sanıyorsunuz ama, yanlış bir şeye çağırıyorsunuz. Böyle yanlış bir şeye bizi çağıracağınıza, asıl siz Allah'ın varlığını, birliğini kabul edin, yeri göğü yaratan Allah'ı kabul edin!” diye güzel telkinlerde bulunmuşlar.

Ama, yaşlı kimseleri, ihtiyarları, ölümden korkan, hayatının sonunun geldiğini hisseden, iyi bir şeyler yapmak isteyen insanları, başka kavimlerin üzerine koşturtuyorlar. İşte bu Avustralya'da çevreyi görüyoruz. Yeni Gine'yi, geri kalmış adaları görüyoruz. Oradaki tahsili olmayan, İslâm'ı bilmeyen, dinler tarihi ile ilgili konuları bilmeyen kimselere yardım edip, ilaç verip, elbise verip, açlıktan kurtarıp, kesenin ağzını açarak, onları kendi okullarına alıp, iyi yaşam tarzı sağlayıp, ama sonunda kendi fikirlerini verip, bir bakıma ahiretlerini mahvediyorlar.

Biz müslümanların da çalışması lâzım!.. Zâten bütün hak dinlerin mensublarının Allah'ın varlığını, birliğini kabul edip, müslüman olması lâzım! Onun için çalışması lâzım! Onlara karşı gerçekleri söyleme gayretini göstermesi lâzım, dini için çalışması lâzım!.. Bu çok önemli bir nokta...

“Ve sizin mâbûdunuz, ilâhınız tektir.” Yâni böyle ikileme, çok tanrı düşünme vs.; bunların hepsi yanlış. (*Lâ ilâhe illâ hû*) Bu da ilk cümleden sonra, “Evet, tamam, bizim tanrımız birmiş de, bir taneymiş de, acaba başka tanrılar olabilir mi?” diye düşünen olursa; “Hayır!” diye, başka hiçbir tanrı olmadığını, daha kesin bir ifade ile, hiç başka türlü düşünmeye meydan kalmayacak şekilde ifade eden bir ikinci cümle ile kuvvetlendirmiş oluyor. “Ondan başka hiçbir ilâh yoktur!” Yâni, “Rabbiniz birdir, ondan başka hiçbir ilâh yoktur.”

“Evet benim rabbim birdir ama, benimkinden başka ilahlar var mı?” gibi bir yanlış düşünceye kayılmasın diye, onu gayet kesin bir şekilde, kuvvetli bir ifade ile anlatıyor. (*Lâ ilâhe*) “Hiçbir ilâh yok; (*illâ hüve*) ancak o var! Ondan başka hiçbir ilâh yok!”

Lâ'ya, *nâfiyetü'l-cins* derler Arapça'da; kendisinden sonra gelen cinsten hiç başka bir şeyin olmadığını bildirir. (*Lâ ilâhe*) “Hiç bir ilâh yoktur...” Hepsini reddediyor, olmadığını beyan ediyor. (*illâ hû*) “Ancak o vardır.” Hepsini nefyettikten sonra, olanı açıklıyor.

Böylece hepsini temizledikten sonra, bir tanesinin olduğunu kuvvetli anlatmış oluyor. Arap dilinin bir güzel ifadesi bu.

Ancak o var. Hû, zamirdir Arapça'da, o mânâsına geliyor. (*Lâ ilâhe illa'llah*) da diyoruz biz. (*Lâ ilâhe illâ hû*) da desek, Hû da Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni en güzel ifade eden kelimelerden birisidir. O deyince, gayet güzel anlaşılıyor.

Onun için, bazıları demişlerdir ki, "Hû İsm-i A'zam'dır." Daha kuvvetli rivayetlerde ise, "Allah ism-i şerifi İsm-i A'zam'dır." denilmiş. Çünkü bütün sıfatları taşıyor, bütün sıfatları ifade ediyor. Bütün sıfatlara sahib olan zâtın ism-i hası, özel ismi olduğundan *İsm-i A'zam* odur diye beyan edilmiş.

Bu arada bir hadis-i şerifi nakledelim: Esmâ bint-i Yezîd ibn-i Seken RA'dan şöyle rivayet edilmiş:²

إِسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمُ فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ وَإِلَهُكُمْ إِلَهُ

وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

الْمَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

(د.ت.ه.حم.طب.ش.هب.عن أسماء بنت يزيد)

(*İsmu'llâhi'l-a'zamü fî hâteyni'l-âyeteyn*)
"Allah'ın ism-i a'zamı bu iki ayettedir." Birisi, şimdi okuduğumuz Bakara Sûresi'nin 163. ayet-i kerimesi:

وَالْهُكْمُ لِلَّهِ وَاللَّهِ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

(البقرة: ١٦٣)

(*Ve ilâhüküm ilâhün vâhidün lâ ilâhe illâ hüve'r-rahmânü'r-rahîm*) [Ve sizin ilâhınız tek bir ilâhtır. Ondan başka hiç bir ilâh yoktur, sadece o vardır. O Rahmân ve Rahîm'dir.] (Bakara, 2/163)

İkinci ayet-i kerime de:

لَمْ يَلَمْ يَلَمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

(آل عمران: ٢-١)

(*Elîf, lâ, mîm. Allâhu lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm.*) [Elîf, lâ, mîm. Hay ve Kayyûm olan Allah'tan başka ilâh yoktur.] (Âl-i İmran, 3/1-2)

² Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.470, no:1496; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.517, no:3478; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1267, no:3855; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.461, no:27652; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.542, no:3389; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIV, s.174, no:440; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.47, no:29363; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.454, no:2383; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.V, s.183, no:28; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.456, no:1578; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.392; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.I, s.185, no:157; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XIX, s.44, no:3635; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.416, no:1684; Esmâ bint-i Yezîd RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.451, no:1941; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.IV, s.401, no:3423.

Bu ikisinde de tabii müşterek olmuş olan, (hû) zamiri olmuş oluyor. Onun için, bu hadis-i şerife dayanarak (hû) zamiri İsm-i A'zam'dır denmiş oluyor. Sûfiyye de, çok geniş anlamları gönlümüzün gözünü açtığı için, bu (hû) zamirini Allah'a delâlet eden mânâsıyla, "Hû" zikri olarak zikrederler. Bazı tarikatlarda telkin edilen zikirlerden bir tanesidir.

Artık "Hû... Hû... Hû..." deyince, tevhidde en yüksek mertebeyi ifade etmiş oluyor. Oraya da ulaştırıyor ve bir nefeste çıkıveren kelimecik, insanın gönlünde Cenâb-ı Hakk'ın sevgisini, aşkını, muhabbetini meydana getiriyor. Çünkü, artık birden bire bütün esmâ ve sıfâtıyla Hak Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri'ni ifade etmiş oluyor, düşünmüş oluyor. Ona olan aşkı, sevgisi, aşkullahı, muhabbetullahı ziyade oluyor.

"Hû" olarak, "Yâ hû!" olarak, "Yâ men lâ hû illâ hû!" gibi şekillerle, tekrar tekrar onu zikrederek o şevklerini, tevhid zevklerini perçinlemişler.

Peygamber SAS Medine-i Münevvere'ye vâsıl olduğu zaman, bu ayet-i kerime nâzil olmuş:

وَالْهُكْمُ إِلَهُ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

(البقرة: ١٦٣)

(Ve ilâhüküm ilâhün vâhid, lâ ilâhe illâ hüve'r-rahmânü'r-rahîm.) [Ve sizin ilâhınız tek bir ilâhtır. Ondan başka hiç bir ilâh yoktur, sadece o vardır. O Rahmân ve Rahîm'dir.] (Bakara, 2/163)

Allah'ın varlığını, bir tek olduğunu, şerîki, nazîri olmadığını ifade eden bu ayet-i kerimeyi Mekke'nin müşrikleri duyunca, demişler ki:

“—Bu kadar insana bir ilâh nasıl yetişecek, yeter mi?..”

“—Yâni, insan sayısınca ilâh mı olsun?..”

Onların sözüne karşılık, herhalde böyle bir şey söylenebilirdi. “Ne demek istiyorsunuz? Cenâb-ı Hak ülûhiyyetinin kudretiyle bütün varlıkları yaratmış, hepsine de yetişir, her insana da yetişir.”

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(هود: ٤٤)

(*Ve hüve alâ külli şey'in kadîr.*) [O her şeye kâdirdir.] (Hûd, 11/4)

Ama müşrikin kafası almadığı için, bu kadar insana bir tane tanrı az gibi düşünüyorlar. Tabii, insanın alıştığından kurtulması çok zor... Onlar 360 tane puta alışmışlar, herkesin bir putu olsun istiyorlar. Onun üzerine, 164. ayet-i kerime nâzil olmuş.

b. Kureyşlilerin Mûcize İstemeleri

Şöyle de anlatılıyor, İbn-i Ab bas RA'dan rivayet edelim, rivayeti okuyalım:

أَتَتْ قُرَيْشٌ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا
يَا مُحَمَّدُ إِنَّا نُرِيدُ أَنْ تَدْعُو رَبَّكَ أَنْ يَجْعَلَ لَنَا
الصِّفَا ذَهَبًا فَنَشْتَرِي بِهِ الْخَيْلَ وَالسِّلَاحَ فَنُؤْمِنُ
بِكَ وَنُقَاتِلَ مَعَكَ قَالَ أَوْثِقُوا لِي لَيْثٌ دَعَوْتُ
رَبِّي فَجَعَلَ لَكُمْ الصِّفَا ذَهَبًا لِتُؤْمِنُوا بِي
فَأَوْثِقُوا لَهُ فَدَعَا رَبَّهُ فَآتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ
إِنَّ رَبَّكَ قَدْ أَعْطَاهُمُ الصِّفَا ذَهَبًا عَلَى أَنَّهُمْ
إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِكَ عَذَّبَهُمْ عَذَابًا لَمْ يُعَذِّبْهُ أَحَدًا
مِنَ الْعَالَمِينَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
رَبِّ لَا بَلَّ دَعْنِي وَقَوْمِي فَلَا دَعُهُمْ يَوْمًا بِيَوْمٍ
فَأَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةَ
إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

(ابن مردويه عن ابن عباس)

(*Etet kureyşün muhammeden salla'llàhu aleyhi ve sellem, ve kàlû*) Kureyş müşrikleri, Kureyş kabilesinden ileri gelen ve Peygamberimiz'le

uğraşan insanlar, Peygamber Efendimiz'e geldiler ve dediler ki:

(Yâ muhammed! Innâ nürîdu en ted'uve rabbeke en yec'ale lene's-safâ zeheben feneşterî bihi'l-hayle ve's-silâha fenü'mine bike ve nukâtile meake) “Yâ Muhammed biz istiyoruz ki, sen Rabbine dua et de, Allah bize şu Safâ tepesini altın yapsın!..”

Hani Safâ ile Merve var ya... Şimdi kralın sarayının kenarında olan, şöyle üzerinde kubbe bulunan, Mescid-i Haram'a köşe olan yer. Orası bir tepeydi eskiden. Etrafı biraz daha çukur... Cebel-i Ebî Kubeys'in eteğinde ikinci bir yükseltiydi Safâ tepesi. *Safâ*, kaygan taş demek. Orada kaygan taşlardan bir çıkıntı olduğundan, oraya Safâ tepesi demişler.

Peygamber Efendimiz'in evi de, Safâ tepesinde mescide döndüğümüz zaman, sağ taraftaki alanda kalıyordu. Şimdi orası da mescide katıldı. Tâ ilerideki caddeye kadar Peygamber Efendimiz'in doğduğu eve kadar, Peygamber Efendimiz'in mahallesi, Mescid-i Haram'ın avlusu içine alındı, yâni duvarla çevrilmiş oldu. Ama Efendimiz'in doğduğu ev, kütüphâne olarak şimdi kullanılan binâ onun dışında... Biraz aşağı kısmında avlu duvarları var. Orası Peygamber Efendimiz'in mahallesiydi, o civarda oturuyorlardı.

Merve tepesi de, Safâ'da durup Kâbe'ye baktığımız zaman, sağ karşı tarafa geliyor. Onun da sol tarafında *Dâru'n-Nedve*'leri vardı Kureyşlilerin; yâni toplantı yaptıkları, kabile

toplantılarını yaptıkları yerler vardı. Ebû Cehil'in ve sâirenin evleri de o taraftaydı. Şimdi oralarda abdest alma yerleri [ve tuvaletler] yapmışlar. Tecellî, yâni Cenâb-ı Hakkın cezası, o müşrikliklerinden dolayı, evleri öyle şeye nasib olmuş.

Öyle deyince, yâni “Safâ tepesini altın yap da, o zaman biz altınları alalım! Onunla atlar alalım, binekler alalım, silahlar alalım; sana inanıp seninle beraber çarpışalım!” demişler.

Tabii, müşriklerin bir adeti var. Tarih boyunca peygamberler tarihini okuduğumuz zaman, Nuh AS olsun, İbrâhim AS olsun, Mûsa AS hele hele artık o çok bilinen bir şey, onun Firavun'la olan şeyleri daha çok kayda geçmiş, nisbeten daha yakın zamanda... Mucizeleri gördükleri halde inanmamaya devam edebiliyor. Yâni, “Şunu yaparsan, şuna da dua et, şöyle olursa artık inanacağız demişler. Mûsa AS'a, “Bu azabı bizden kaldır, inanacağız!.. Şöyle bir şey göstersen inanacağız!” demişler. Demişler amma, onlar gösterildiği zaman inanmamışlar.

Bir de şimdi bunlar Safâ tepesinin altın olmasını istiyorlar. Altın olsun ama, bir de paralanacaklar, pullanacaklar, kuvvetlenecekler. İman da etmedik derlerse, çok büyük güçlerle, kuvvetlerle, müslümanlara daha büyük zararlar verecekler.

Cenâb-ı Hak, her şeyi bilen Mevlâ Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri Peygamber Efendimiz'e başka mucizeleri ihsan etmiş. Eski peygamberlere nice mucizeler vermiş. Bizim Peygamberimiz'e

de onların istedikleri mucizeleri vermiş. Meselâ; Ay'ın ikiye ayrılmasını istemişler. Ay'ı ikiye ayırmış. Birisi bir tepenin üstünde, birisi öbür tepenin üstünde görmüşler. Öyle yaparsan inanırız dedikleri halde inanmamışlar.

Demek ki Cenâb-ı Hak, Peygamber Efendimiz dua edince veriyor ama, ötekiler yine iman etmiyorlar. Onun için, bu sefer Peygamber Efendimiz demiş ki:

أَوْثِقُوا لِي لَئِن دَعَوْتُ رَبِّي فَجَعَلَ لَكُمْ الصَّفَا
ذَهَبًا لَتُؤْمِنُنَّ بِي فَأَوْثِقُوا لَهُ فَدَعَا رَبَّهُ فَأَتَاهُ
جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ قَدْ أَعْطَاهُمُ الصَّفَا ذَهَبًا عَلَى
أَنَّهُمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِكَ عَذَّبَهُمْ عَذَابًا لَمْ يُعَذِّبْهُ
أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ رَبِّ لَا بَلْ دَعْنِي وَقَوْمِي فَلَادَعُهُمْ يَوْمًا
بِيَوْمٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةَ
إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

(Evsikù lî lein deavtü rabbî feceale lekümü's-safâ zeheben letü'minünne bî) “Bana söz verin, te'kid edin, yemin edin, garanti, teminat verin; ben Rabbime dua edip de, Safâ tepesini altın yaparsam, bana inanacağınıza

dair söz verin!” demiş. Sonra dua etmeye kalkınca, (*feetâhü cibrîlü*) Cebrâil AS gelmiş. (*Fekâle: Inne rabbeke kad a'tâhümü's-safâ zeheben*) Demiş ki:

“—Rabbin Safâ tepesini onlara altın olarak vermiş bil. Yâni, duanı kabul eder. Ama, (*in lem yü'minû bike*) eğer yine sana inanmazlarsa; (*azzebehüm azâben lem yüazzibühû ehaden mine'l- âlemîn*) artık alemlerde başka kimseyi azablandırmadığı bir azabla azablandırarak! Tamam mı, istersen altın yapsın?..” demiş.

Peygamber Efendimiz, kavminin mucizeyi gördüğü halde inanmaması tehlikesi karşısında demiş ki: (*Rabbi lâ*)

“—Yapma yâ Rabbi! Safâ tepesini altın yapma ve onların istediklerini verme! Çünkü inanmazlarsa, helâk olurlar. (*Bel da'nî*) Bana müsaade buyur, (*ve kavmî*) ben kavmimin karşısında çalışayım, peygamberlik dâvetimi yapayım. (*Felied'uhüm yevmen bi-yevmin*) Gün gün onları çağırayım, yavaş yavaş anlasınlar, iknâ olsunlar da, helâk olmasınlar.” demiş.

Çünkü, kavminin helâk olmasını istemiyordu. Raûf ve rahîm olduğu için Peygamber-i Zîşânımız, istemiyordu. Hattâ Taif'te kendisini taşıyıp, dişini kırıp, vücudunu kanattıkları zaman bile;

“—Yâ Rabbi sen bunları affet, helâk etme, azab gönderme; çünkü bilmiyorlar. Anlayacaklar.” diyordu.

Sonra kavmi, bazı şiddetli zalimlerin helâki için, “Yâ Rasûlallah, beddua et de şunlar helâk olsun!” dedikleri zaman; “Ben bedduacı bir peygamber olarak gönderilmedim!” diye, onlara lânet etmemiştii, beddua etmemiştii. Sonra onların çocuklarının, nesillerinin hepsi müslüman oldular, İslâm’a güzel hizmetler ettiler. Yâni, Efendimiz’in sabrı daha güzel oldu.

İşte bu ayet-i kerime bunun üzerine nazil oldu. Başka bir rivayette, Cebrâil AS:³

وَكَيْفَ يَسْأَلُونَكَ الصَّفَا وَهُمْ يَرَوْنَ مِنَ الْآيَاتِ

مَا هُوَ أَعْظَمُ مِنَ الصَّفَا

(ابن أبي حاتم عن جعفر ابن أبي المغيرة)

(*Ve keyfe yes’elûneke’s-safâ ve hüm yeravne mine’l-âyâti mâ hüve a’zamü mine’s-safâ*) diye buyurmuş Peygamber Efendimiz’e. Yâni, “Senden Safâ tepesinin altın olmasını nasıl isterler ki, ondan daha büyük olan mucizeleri, âyetleri gördüler ve âyât-ı Kur’aniyyeyi, nice ayetleri dinlediler. Niye istiyorlar? Onlarda mü’min olmadılar, bunda da olmazlar.” diye geçmiş oluyor.

³ İbn-i Ebî Hâtim, *Tefsir*, c.1, s.328, no:1466; Abdullah ibn-i Abbas RA’dan.

c. Akıl Sahipleri İçin İbretler

İşte onun üzerine, yâni bu istekleri üzerine bu ayet-i kerime 164. ayet-i kerime nâzil oldu. Onu da okuyalım çıkartalım, çünkü konu birliği var:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا
يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ
مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ
كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ
بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

(البقرة : ١٦٤)

(Inne fî halkı's-semâvâti ve'l-ardı va'htilâfi'l-leyli ve'n-nehâri ve'l-fülki'lletî tecrî fi'l-bahri bimâ yenfeu'n-nâse ve mâ enzela'llâhu mine's-semâi min mâin feahyâ bihi'l-arda ba'de mevtihâ ve besse fîhâ min külli dâbbetin ve tasrîfi'r-riyâhi ve's-sehâbi'l-müsehhari beyne's-semâi ve'l-ardı leâyâtin li-kavmin ya'kılûn.) (Bakara, 2/164)

İç içe olanları birleştirecek, burada ayet-i kerime yedi şey sayıyor:

1. (Inne fî halkı's-semâvâti ve'l-ard)

2. (*Va'htilâfi'l-leyli ve'n-nehâr*)
3. (*Ve'l-fülki'lletî tecrî fi'l-bahri bimâ yenfeu'n-nâs*)
4. (*Ve mâ enzela'llâhu mine's-semâi min mâin feahyâ bihi'l- arda ba'de mevtihâ*)
5. (*Ve besse fîhâ min külli dâbbeh*)
6. (*Ve tasrîfi'r-riyâh*)
7. (*Ve's-sehâbi'l-müsehhari beyne's-semâi ve'l-ard*)

(*Leâyâtin li-kavmin ya'kılûn.*) “Bu yedi şey akleden insanlar için, akleden bir kavim için, topluluk için ayetlerdir, belgelerdir, delillerdir.” Yâni, “Onlar belge istiyorlar, delil istiyorlar, mucize istiyorlar. İşte bunlar kafalarını kullanırlarsa tefekkür ederlerse, Allah'ın verdiği aklı kullanırlarsa, Safâ tepesinin altın olmasından daha önemli bir belgedir. Safâ tepesinin altın olması bir seferlik olaydır ama, bu olayları düşünürlerse, bunlar daha muazzam âyetlerdir, mucizelerdir.” diye bunları sıraladı.

Şimdi bunları açıklayalım:

1. (*Inne fî halkı's-semâvâti ve'l-ard*) “Hiç şüphe yok ki semâların yâni göklerin ve yerin yaratılmasında...” Tabii nereye bağlı bu sayılanlardan birincisi: (*Leâyâtin li-kavmin ya'kılûn*) “Akleden kavim için, topluluk için bir çok ayetler vardır.” Yerin göğün yaratılmasında birçok mucizeler, birçok şâyân-ı dikkat belgeler vardır demek. Birisi bu.

Cenâb-ı Hak bu yeryüzünü yaratmış ve gökleri yaratmış. Etrafımıza bakıyoruz, engin uçsuz bucaksız bir fezâ... Sonunu görmemiz mümkün değil! Çünkü bazı yıldızların ışıkları milyarlarca senede geliyor gözümüze. Şu anda ışığı gözümüze gelmiş olan yıldızlar, belki orada patladı, helâk oldu ama, onları da milyarlarca sene sonra bakanlar görecekler; eğer dünya duracaksa... Eğer daha ötelerde başka şeyler varsa, onların ışıkları da henüz o kadar milyar sene geçmediği için, bizim gözümüze gelmediğinden onları da göremiyoruz.

Onun için kâinâtın derinliğini, sonunu görmemiz en sonundaki şeyleri görmemiz imkânsız. Işık hızıyla milyarlarca sene seyahat ediyor da, ışık gözümüze öyle geliyor.

Bu kâinâtın yaratılışı, bu güneşler, bu aylar, yıldızlar, bunların seyyar ve sabit olanları, gezegen olanları, duranları, bizim bakışımıza göre ışıl ışıl... Bunların hepsi ve yeryüzünün yapısı, çekirdeği, yanardağları, dağları, ovaları, dereleri, denizleri ve bunların içindeki yaratıklar... Düşündüğü zaman bunların hepsi birer mucize, birer belge... Bunlar kendi kendine, kânun-u ilâhiye göre; fizik kânunları, kimya kânunlarına göre, gök kânunlarına göre, uzay kânunlarına göre hareket eden bu gök cisimleri, bunların yaratılışları; bunlarda çok belgeler vardır, deliller, mucizeler vardır.

Âyet kelimesinin çoğulu âyât gelir. Meselâ, *muallime- muallimât* gibi sonu böyle “ât” gelirse, Arapça’da müennes kelimelerin, yâni dişi kelimelerin çoğulu böyle yapılır. Âyet kelimesi müennestir; belge, işâret, bir şeyi isbat edici delil mânâsına.

Kur’an-ı Kerim’in ayetleri de, insanı imana getiren belge olduğu için, Allah o cümlelere de âyet ismini vermiş. Ama Kur’an-ı Kerim dışında gökyüzündeki, yerdeki bir takım olaylar da insanı imana, Allah’ın varlığını birliğini idrake götürüyorsa, onlar da âyettir. Yâni mûcizedir, mûcize-i kevnîyedir. Yâni oluşlarla, maddî âlemle ilgili olaylar da, Allah’ın varlığını gösteriyor. Meselâ, bir yerde duman varsa, ateş olduğunu gösterdiği gibi. Göklerin ve yerin yaratılışında çok belgeler var! Ne demek yâni, Safâ tepesinin altın olması küçük bir şey!.. Yerin, göğün yaratılışı çok daha muazzam değil mi?..

2. (Va’htilâfi’l-leyli ve’n-nehâr) “Gecenin ve gündüzün ihti- lâfında...” Yâni bu ne demek?.. Gecenin gitmesi, gündüzün gelmesi; gündüzün gitmesi, arkasından gecenin gelmesi... Bu da bir muazzam olay!..

Bu gece nasıl oluyor, gündüz nasıl oluyor? Bunu eskiden insanlar bilmiyorlardı, ama ilmin ilerlemesi sonunda anladılar ki, bu dünyanın dönüşüyle oluyor. Sonra gece yaz günlerinde kısa, kış günlerinde uzun oluyor. Gündüz de tersi oluyor. Birisi ötekisinin aleyhine büyüyor, ötekisi küçülüyor.

Bu gece ve gündüz muazzam bir olay... Eğer dünya kendi ekseninde dönmeseydi güneşin etrafında döner miydi?.. Dönerdi. Nitekim Ay dünyanın etrafında, kendi eksenini etrafında dönmeden dolaşıyor. Yâni hiç bir şekilde kırılmadan, dünyanın döndüğü gibi kendi eksenini etrafında dönmeden dolaşıyor. Bir tarafında, insanoğlunun inip de ayak basamayacağı kadar güneşten dolayı sıcaklık var, korkunç bir sıcaklık var. Bir tarafında da daimî karanlık var. Yâni Ay'a o çok sıcak yere insanoğlu inemedi. Çünkü orası hep güneşe bakan kısım. Muazzam sıcak...

Düşünün, Arabistan'a gidenler düşünsün; insan devamlı güneşte kalsa dışarıda, nasıl gölge arıyor! Ki, o bir şey değil. Çünkü dünyanın etrafında hava tabakası var, ozon tabakası var, bulutlar var... Onlar birtakım ışınları süzüyor. Ama Ay'da hiç bunların birisi yok. Orası korkunç bir sıcaklık içinde... Hayatın sürmesine, bizim hayatımızın hiç olmazsa sürmesine imkân olmayan zor şeyler.

Dünya da öyle olabilirdi. Öyle olmamış, Allah-u Teâlâ Hazretleri dünyayı döndürmüş. Bunda çok ibretler var. Gecenin, gündüzün olması hayatın devamı için çok önemli bir şey. Düşündükçe insan ne kadar muazzam bir yaratılış, ne kadar ince bir hesap, ne kadar güzel bir şey bu gece gündüz diye anlar.

3. (Ve'l-fülki'lletî tecrîfi'l-bahri bimâ yenfeu'n-nâs) Fülk, Arapça'da gemi demek. "O gemi ki denizde yüzüyor, insanlara fayda verecek şeyleri

taşıyor.” Yâni insanlara fayda verecek şeyleri taşıyarak, insanları taşıyarak, insanların ihtiyacı olan maddeleri taşıyarak, gemi denizin üstünde gidiyor. Bunda da büyük ibretler var.

Bu ummanlarda, denizlerde büyük ibretler var. Yeryüzünün büyük bir kısmının deniz olmasında, karaların az olmasında hikmet var. Bu denizler güneşten ısınınca, buharlaşıyor. Bu buharlar havaya bulut olarak çıkıyor. Yeryüzündeki hayatın ana sebeplerinden, vetirelerinden birisi su...

Ummanlar, okyanuslar, denizler ve onun üstünde gemiler batmıyor. Kanunlar var, fizik kanunları var. Bir maddenin ağırlığı, ötekisinin hafif olması... Bunların hepsinde ibretler var. Yâni düşündüğün zaman, bütün ilimlere burada böyle atıflarda, işâretlerde bulunuluyor. O da büyük bir ibret verici olay.

4. (*Ve mâ enzela'llàhu mine's-semâi min mâin feahyâ bihi'l- arda ba'de mevtihâ*) “Gökten Allah'ın su cinsinden indirdiği yağmurlarda ve onunla yeryüzü ölmüş gibiymen onu diriltmesinde de çok ibretler var!”

Gökten yağmurların yağması, gerçekten ne kadar muazzam bir olay... Yâni nasıl yaratmış Cenâb-ı Rabbü'l-âlemin; sular buhar oluyor, küme küme bulutlar oluyor. Cenâb-ı Hak suları taşıttırıyor. Sonra gökten yere yağıyor. Yeryüzü ölmüş gibiymen, bitkiler ölmüş gibiymen, sararmış solmuşken, susuzluktan kırılıyorken gökten yağmur yetişiyor.

Yağmura bizim ecdâdımız ne güzel isim vermiş, *rahmet* diye... “Rahmet yağıyor!” diyoruz. Yağmur demiyoruz, rahmet diyoruz. “Rahmet yağıyor, koş çamaşırları topla, ıslanacak!” diyoruz. Ama gerçekten, yağmurlar Cenâb-ı Hakk’ın ne kadar büyük bir kudreti, ne kadar güzel bir rahmeti ki; bitkiler onunla yeşeriyor, hayvanlar, insanlar o sulardan istifade ediyorlar. Onlarla biten meyvaları, sebzeleri, yeşillikleri yiyorlar. Onları yiyerek büyüyen mahlûkları, koyunları, diğer evcil hayvanları yiyorlar; evcil olmayan hayvanları avlıyorlar.

Yâni, ne kadar muazzam bir düzen, tabiatın düzeni. Bu suların yukarıdan yağıp da, ölüyken, ölmüş gibi yeryüzünün bu sularla dirilmesi... Bunlar da büyük ibretler.

5. (*Ve besse fîhâ min külli dâbbeh*) “Ve Cenâb-ı Hakk’ın yeryüzüne her çeşit mahlûkattan cins cins yaratıklar yayması...” Yâni, bu da büyük ibret verici bir şey. Yeryüzüne, çevremize bakıyoruz; gözümüzün gördüğü, görmediği tanıdığımız, tanımadığımız her birisi bir vazifeli nice mahlûk var. Hepsinin faydası var...

Şimdi meselâ, “Aman, mikropları niye yarattı Cenâb-ı Hak?” dese birisi; onların da faydası var. Bakterilerin, mikropların faydası var. Şimdi bazı maddeler var, bazı naylon çeşitleri, plastik çeşitleri, dayanıklı; onları çürütemiyor bakteriler. Batılılar, “Onları nasıl yok edeceğiz?” diye düşünüyorlar, insanların başına belâ oluyor. Çabuk çürüyenini arıyorlar.

Hatta Almanya'da, geç çürüyen, sağda solda çöp olarak kalan maddeleri kullanmayı yasakladılar. Yerine böyle kâğıt gibi, bez gibi eşyaları koyma, alışveriş yapıldığı zaman alınanları koyma malzemeleri teşvik ettiler. Ötekileri de yasaklıyorlar, çünkü çevre bozuluyor.

Demek ki mikropların da, bakterilerin de hepsinin bir görevi var. Böceklerin, ağaçların, arıların, kuşların, sineklerin, çiçeklerin tozlaşmasında vs... Yâni, hangi mahlûka baksanız, hangi olayı inceleseniz, onlarda Cenâb-ı Hakk'ın varlığına, birliğine, kudretine, ilmine, sanatına sonsuz ayetler, yâni belgeler, işâretler var.

Burada tabii atladığım kelime; (*dâbbeh*) ne demek? İsm-i fâilin müennesi bu sîga. *Debbe*, yeryüzünde kımıldamak, yürümek demek... Kımıldayıp hareket eden her şeye *dâbbeh* derler. Böyle yeryüzünde hareket eden nice mahlûk... Yâni, canlı hayvan dediğimiz şeyler.

Onları yaymış çeşit çeşit Cenâb-ı Hak. Hepsinin kendine göre meziyetleri, güzellikleri var. Çölde deve yaratmış; ayakları kuma batmıyor, geniş. Sirtında yağ ve su biriktirebiliyor. Bacakları uzun, kumlara batmayacak şekilde.

Sulak yerlerde, suya müsait hayvanlar yaratmış. Bazı mahlûklar hem suda yaşıyor, hem havada uçuyor. Bazıları hem toprakta yaşıyor, hem suda yaşıyor. Kimisi toprağın derinliklerinde... Solucanlar, yılanlar, böcekler, türlü türlü mahlûkat... Bunların hepsi ibret...

6. (*Ve tasrîfi'r-riyâh*) “Ve rüzgârların oradan oraya esmesinde çok büyük ibretler var.” Yâni, yeryüzünde hava hareketleri olmasa, rüzgârlar olmasa durum ne olurdu, ne kadar güç durumlar olurdu. Bu rüzgarların hepsinde çok faydalar var. Rüzgarların oradan oraya sevk edilmesinde çok hikmetler var.

7. (*Ve's-sehâbi'l-müsehhari beyne's-semâi ve'l-ard*) “Yer ile gök arasında musahhar durumda, yâni orası imkân olarak ona açılmış, insanların emrine verilmiş bulutlar.” Bulut, yağmur tanelerinden oluşan bir varlık. Ne yapıyor?.. Rahmet getiriyor, yağmur getiriyor, gölge getiriyor. Güneşin fazlalığını, zararlı ışınlarını süzüyor. Bunda da çok ibretler var.

İşte bu sayılanlar altı mı oldu, yedi mi oldu; bütün bunların hepsinde, (*leâyâtin*) çok belgeler, mûcizeler, deliller var. (*Li-kavmin ya'kılûn*) Kavim ne demek?.. Bizdeki kavmiyet, Türk kavmi, Rus kavmi, Bulgar kavmi filân mânâsına değil; insanların topluluğu mânâsına.,, “İnsan toplulukları için, daha doğrusu akleden topluluklar için, akleden insanlar için, nice nice belgeler vardır.”

İşte bu akletmek çok önemli. Cenâb-ı Hak'ın yarattığı kullara bahşettiği nimetlerin içinde, en kıymetlisi akıldır. Çünkü, imanı da insan akıl ile algılayıp kabul ediyor, değerlendiriyor. Ama akl-ı selim olmalı, yâni akıl sağlam çalışmalı. Eğer bozuksa, bozuk akıl doğru değerlendiremez; bozuk terazi doğru

tartmadığı gibi, bozuk ayna doğru görüntü vermediği gibi, yamuk testerenin doğru kesmediği gibi... Her şeyin yamuğu iyi olmaz. Şöyle hastalıksız, sağlıklı, esen, sâlim akla sahip, akledabilen, tefekkür edebilen, aklını kullanan, bilgiyi değerlendirebilen insanlar için çok belgeler vardır.

Yeryüzü bir kitaba benzetilmiş, zarif insanlar tarafından. Ve bu yeryüzündeki varlıklar ve cereyân eden olaylar da, hepsi birer âyete benzetilmiş. Yâni akıllı bir insan bu yeryüzü kitabının sayfalarını çevirip, olaylara, varlıklara bakıp, buradan çıkartılması gereken bilgileri çıkartır. Alınması gereken dersleri alır, imanını kuvvetlendirir.

En kuvvetli imana sahip olan insanlar, en âlim insanlardır. Allah'ı en iyi bilen, Allah'a en iyi kulluk eden, Allah'tan en çok korkan, en çok edebine sahip olan, takınan insanlar âlim insanlardır, aklını kullanan insanlardır.

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

(فاطر: ٢٨)

(*Innemâ yahşâ'llàhe min ibâdihî'l-ulemâ'*)
[Kulları içinden ancak alimler, Allah'tan gereğince korkar.] (Fâtır, 35/28) Onun için ilim ve alim çok kıymetlidir. Akıl çok önemlidir İslâm'da... Hatta İslâm'ın beş ana amacından bir tanesi akı korumaktır. İslâm niçin gelmiştir, Allah niçin peygamberler gönderiyor, insanlara neyi öğretmek murad ediyor Cenâb-ı Hak?..

Bir; doğru inancı öğretmek, imanı korumak... İki; aklı hâkim kılmak, aklı korumak. Onun için, aklı gideren içki vs. uyuşturucu yasak. Çünkü aklı engelliyor, akıl nimetini kullandırtmıyor. İslâm aklı korumayı amaçlıyor.

Sonra, nesli korumayı amaçlıyor. Neslin sağlam, sahipli ve îtinâlı büyümesini sağlamaya çalışıyor. Onun için zina yasak... Onun için evlilik var... Anne belli, baba belli, sorumlulukları belli nesil yetişecek.

Ondan sonra, malı korumayı amaçlıyor. Onun için malı telef etmek yoktur. İslâm'da zarara zararlarla mukâbele yoktur. Birisi bana zarar verdi diye onun malına zarar verilmez.

Böylece İslâm beş şeyi koruyor. Bütün Allah'ın âyetleri, ahkâmı incelendiği zaman bu muazzam gayeler ortaya çıkıyor.

Demek ki, İslâm her güzel şeyin korunmasını amaçlayan, bozgunculuğu, bozmayı yasaklayan bir sistem... *Fesad* da bozulma demek Arapça'da zâten. *Salâh* da, sâlih olmak, uygun olmak, iyi olmak demek. Her şeyin salâhını sağlamak, fesâdını engellemeye çalışmak amacını güdüyor. İslâm'ın koruduğu en başta gelen şeylerden birisi de akıl... Aklı olanlara ne mutlu! Aklını kullananlara ne mutlu! Aklı sâlim olanlara, selim olanlara ne mutlu!..

Cenâb-ı Hak kullarına çok büyük meziyetler veriyor, ama bazıları bu meziyetleri güzel kullanmıyorlar. Bu aklımızı Cenâb-ı Hak nasib etsin, yerli yerinde kullanalım!.. Cenâb-ı Hakk'ın rızasına uygun işler yapalım!..

Ömrümüzü güzel geçirelim, hayat imtihanını başaralım ve Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varalım!.. Akleden insanlardan, kavimlerden olalım!.. Etrafımıza bakıp gerçekleri gören insanlardan olalım!..

Gözleri açık olduğu halde, bakar kör olanlardan, Allah'ın ayetlerini görmeyenlerden, kâinâtı anlamayanlardan, varlıklardan derslerini çıkarmayanlardan, gâfillerden, câhillerden, kâfirlerden, müşriklerden Cenâb-ı Hak bizi uzak eylesin... İman ile yaşatsın; huzuruna sevdiği, râzı olduğu mü'min- i kâmil kullar olarak varmayı nasib etsin... Cennetiyle, cemâliyle cümnenizi, cümlemizi müşerref eylesin...

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!
Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

23. 05. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

